

*доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського, м. Вінниця*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті розкрито провідні чинники поглиблення суперечностей між економічними цілями суб'єктів підприємницької діяльності та екологічними проблемами суспільства. Викладено ключові аспекти феномену екологізації діяльності суб'єктів підприємництва. Визначено, що особистісна позиція суб'єкта підприємницької діяльності виступає ядром структурної організації психологічної готовності до екологічно орієнтованої інноваційної діяльності і проявляється у формі вільного екологічно спрямованого волевиявлення підприємця.

Ключові слова: *екологічна криза, суб'єкти підприємництва, екологічна життєдіяльність, екологізація діяльності, екологічний контроль, екологічне нововведення.*

Постановка наукової проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства підприємницька діяльність здійснюється під тиском різноспрямованих чинників: частково зумовлена загальними суспільними патернами; відображає конкретні соціальні процеси та явища адаптації, порівняння, страхи тощо; опановує зміст ринкових відносин, зокрема – прагнення індивідуального досягання добробуту. Відомі факти зниження екологічної безпеки дій сучасних підприємців можна пояснити переходом до іншої форми сприйняття себе у підприємництві та самої професії як «професії для себе». Така позиція становить підвищену екологічну небезпеку для суспільства та є зміщеною у бік особистісних детермінант суб'єкта підприємництва. Відповідно, виникає задача обґрунтування та пошуку можливостей поліпшення складного, екологічно орієнтованого вибору, в основу якого має бути покладено розгляд аспектів екологізації професійної діяльності суб'єктів підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах психологічних проблем функціонування та розвитку сучасного підприємництва зарубіжними та українськими вченими вирішуються, перш за все, наступні питання: загальні концептуальні підходи щодо психології підприємництва (Й. Шумпетер); формування мотиваційної сфери підприємницької діяльності (Дж. Аткинсон,

Дж. Мак-Клеланд); підвищення ефективності професійної діяльності (Б. Ананьєв, Є. Клімов, О. Леонт'єв, В. Шадріков); психологічна структура підприємницької діяльності (О. Зав'ялова); схильність людини до успішної підприємницької діяльності (Ю. Швалб); підвищення ефективності підприємницької діяльності (Л. Карамушка, О. Креденцер, С. Максименко); психологічна сутність підприємницької діяльності (В. Москаленко, В. Позняков та Є. Філінкова). Екологічний аспект репрезентований в роботах В. Борисова, О. Васюти, Л. Мельник, С. Подолінського, В. Трегобчук, В. Шевчук. Зазначені наукові і науково-практичні розробки є вагомим внеском у дослідження проблеми розвитку підприємницької діяльності в умовах сучасних суспільних змін. Однак, подальший перспективний розвиток підприємництва, як важливого соціального інституту, має бути спроектований в професійно обумовлену еколого-економічну діяльність та укріплення особистісно-детермінованої екологічної відповідальності.

Мета статті – виокремити та проаналізувати психологічні особливості розвитку екологічної орієнтації в сучасному способі життя суб'єктів підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стратегічний напрям вирішення проблеми розвитку екологічної життєдіяльності спонукає до впровадження екологічних інноваційних технологій, потребує трансформування всіх сфер професійної діяльності в напрямі екологізації, розвитку творчого екологічного мислення й активної самостійної екологічної діяльності особистості професіонала [7,4]. У зв'язку з цим, зростає значення еколого-інноваційного спрямування підприємницької діяльності, що передбачає створення і впровадження різних видів екологічних нововведень, які спричинять зміни як у підприємницькому процесі загалом, так і в особистості підприємця зокрема. Успішність інноваційної, екологічно орієнтованої діяльності передбачає, що суб'єкт діяльності усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі взаємодії «людина-природне середовище» як на професійному, так і на особистісному рівнях [3].

Розроблена нами концепція розвитку екологічної орієнтації в сучасному способі життя суб'єктів підприємництва ґрунтується на цінності екологічно інноваційної підприємницької діяльності; передбачає змінювання старих суспільно-підприємницьких норм; орієнтує на привабливість еколого-економічної діяльності. Основними передумовами створення такої інноваційності є: розуміння того, що людина колись жила в гармонії з природою, не намагаючись її підкорити; усвідомлення того, що екологічна криза – це очевидний факт, суворя реальність сучасного світу; відкриття екологічних законів; з'ясування витоків екологічної кризи [8].

Екологічна орієнтація у сфері підприємницької діяльності визначається чотирма чинниками: особистісними ціннісними орієнтаціями суб'єктів підприємництва; підвищеним споживацьким попитом на екологічні товари та послуги; суспільною підтримкою підприємницьких ініціатив, які не одразу можуть стати прибутковими; суспільною системою обмежень та екологічного контролю за підприємницькою діяльністю. Дану орієнтацію необхідно розуміти як динамічний інноваційний процес екологічного перетворення і саморозвитку особистості підприємця: специфічний сплав раціонального й емоційного; систематизованого й безсистемного в системі відносин «підприємець-довкілля».

Особливого значення у розвитку екологічної орієнтації набуває особистість суб'єкта підприємницької діяльності [6]. Екологічне перетворення особистості підприємця у сфері професійної діяльності передбачає формування та розвиток екологічно-орієнтованої свідомості, світогляду, цінностей, екологічної культури, екологічних знань та екологічної діяльності.

Отже, підприємець буде виступати суб'єктом екологічно орієнтованої інноваційної діяльності лише у разі згоди на такі інноваційні зміни, які орієнтовані на сучасну екологічну логіку. Найважливішою умовою успішності такої діяльності є психологічна готовність фахівців до прийняття системного екологічного нововведення та побудови на цій основі власної моделі екологічно орієнтованої підприємницької діяльності. Особливо важливо зрозуміти це зараз, коли ще можливо відвернути екологічну небезпеку та переорієнтувати масову свідомість на дієву екофільність [1,5].

З метою оцінки ставлення суб'єктів підприємництва до проблем взаємодії у системі «підприємець-природне середовище» нами було проведено констатувальне дослідження. Дослідження проводилося на базі спілки «Союз підприємців Вінницької області» та Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. На різних етапах у дослідженні взяли участь 323 особи, як нині діючі суб'єкти підприємництва, так і майбутні суб'єкти підприємництва.

Аналіз глибинного інтерв'ю показав, що для переважної більшості респондентів (91,3%), їхня підприємницька діяльність – це процес безперервного пошуку змін в потребах і попиті кінцевого споживача на продукцію та послуги, задоволення цих потреб шляхом організації виробництва, збуту, менеджменту, маркетингу, логістики. Дані суб'єкти підприємництва у своїй професійній діяльності орієнтовані на постійне впровадження інновацій, очікування результатів від впровадження інновацій та отримання в якості винагороди за власну діяльність прибутку. 86,2%

респондентів у своєму розумінні специфіки підприємницької діяльності акцент роблять не на максимальному прибутку, а на споживачеві, на його потребах, задоволення яких завдяки високому рівню організації підприємництва і може принести максимальний прибуток. Підприємництво, на думку респондентів (97,6%), це стиль господарювання, якому притаманні новаторство, постійна ініціативність, орієнтація на нововведення у процесах виробництва, маркетингу, розподілу і споживання товарів та послуг.

Результати опитування показують, що трійку провідних мотивів вибору підприємницької діяльності займають мотиви досягнення самоактуалізації і самореалізації (32,3%), мотиви отримання прибутку (27,6%) та мотиви оцінки своїх можливостей (21,4%). Мотиви оцінки зовнішніх обставин та організації зв'язків із зовнішнім середовищем представлені на значно нижчому рівні (18,7%). Однак, щоб забезпечити реальність втілення в життя будь-якого з перелічених мотивів, всі респонденти (100%) вбачають необхідним відповідний фінансовий дохід. Значну незалежність у своїх вчинках та діях, прагнуть керуватися в житті і професійній діяльності власними цілями, установками і принципами, не відкидаючи при цьому погляди суспільства в цілому та споживачів, зокрема проявляють 77,6% суб'єктів підприємницької діяльності.

На думку 72,7% респондентів, одним із важливих стимулів включення у підприємницьку діяльність є ситуативні обставини, що зачіпають долі окремих людей, спонукаючи їх вирішувати свої життєві проблеми за рахунок посідання стійкої позиції у сфері підприємництва. Проте 28,1% підприємців дотримується думки, що навчитись підприємству неможливо. Для цього виду діяльності потрібний особливий вид людського таланту. Особливого значення підприємці (87,5%) надають здатності, яку вони називають «економічним чуттям». Підприємницьке чуття і організаційна інтуїція допомагають їм знаходити нові економічні можливості, ухвалювати швидкі рішення і сміливо діяти. Самоприйняття підприємців виявляється через їх здатність сприймати себе без ідеалізації (79,2%). Майже три чверті опитаних (72,3%) звертають увагу як на «сильні», так і на «слабкі» сторони своєї особистості. За результатами глибокого інтерв'ю виявлено, що 83,4% респондентів вказують на прагнення з кожної неприємної ситуації чи невдачі отримувати корисні для себе і свого підприємства висновки; їм характерне ставлення до невдач як до шансів з новими можливостями.

На думку 63,5% респондентів, хоча підприємець є історичною фігурою, тобто він відображає період часу, в якому функціонує, але врахування майбутнього – це один із важливих аспектів підприємницької діяльності. Особливий зв'язок з майбутнім суб'єкти підприємництва вбачають у визначенні впливу своєї діяльності на

життя майбутніх поколінь. Констатовано, що 44,1% підприємців підкреслюють важливість врахування екологічних наслідків при управлінні виробництвом та розробці нової продукції. Водночас, 48,6% респондентів переконані, що підприємець зобов'язаний проявляти турботу щодо раціонального використання наявних у нього природних ресурсів, не забруднювати навколишнє середовище, не порушувати правила безпеки виробництва. Половина досліджуваних (50,1%) вказують на те, що будь-яка підприємницька діяльність буде суспільно-значущою лише за умов, якщо вона стає особисто значущою справою для підприємця. Констатовано, що для переважної більшості опитуваних (78,3%) загальна тенденція сучасного розвитку підприємництва полягає у визнанні екологічного фактору як провідного у структурі споживчого ринку. Тема екологічної якості продукції перестає бути предметом обговорення маргіналів та прихильників певного способу життя, вона лежить в основі ринкового капіталізму. Отже, аналіз змісту інтерв'ю показав, що для переважної більшості суб'єктів підприємницької діяльності, підприємництво - це творча економічна «професія», що вимагає своєрідного способу еколого-економічного життя, має свою специфічну філософію та передбачає врахування загальних тенденцій життєдіяльності сучасного суспільства.

Констатувальне дослідження особливостей професійних пріоритетів майбутніх суб'єктів підприємництва за допомогою фокус-групи показало, що переважна більшість респондентів допускає (або, як мінімум, не виключає) підприємницьку діяльність на горизонті власних життєвих планів. Молоді люди зазначають, що створення власної підприємницької діяльності заслуговує глибокої поваги, і не виключають можливості в майбутньому нею займатися.

У ціннісному аспекті, підприємницька діяльність не розглядається молоддю як спосіб швидкого збагачення, так само і як досягнення соціального престижу. Головною привабливою стороною підприємницької діяльності молодь називає свободу - можливість самостійності в прийнятті рішень, творчості та відсутність залежності від роботодавця.

Серед заходів, пов'язаних з орієнтацією на світ природи, респонденти назвали, перш за все, турботу про навколишнє середовище та запобігання глобальній екологічній катастрофі. Екологічний стиль життя опитані найчастіше розуміють в одиничному вимірі (здоров'я, вчинки/дії) і лише потім – у суспільному (запобігання глобальній екологічній катастрофі). Більшість респондентів стверджує, що їхніх знань недостатньо для перебудови способу життя на екологічний лад. Їм потрібні практичні знання і навички. Молодь бачить перешкоди на шляху екологізації свого способу життя не лише в об'єктивних умовах, але і в нестачі особистих зу-

силь для реалізації екологічних знань на практиці. Очевидним є і патерналістський настрій респондентів: майже половині опитаних необхідні «керівні вказівки» і стимули держави, щоб змінити свій власний спосіб життя.

У результаті аналізу особистісних стимулів нині діючих суб'єктів підприємництва до професійної діяльності та особливостей професійних пріоритетів майбутніх суб'єктів підприємницької діяльності було виявлене протиріччя між бажаними (екологізація способу життя) і дійсними (пасивність у реалізації такого способу життя) уявленнями респондентів щодо екологічно орієнтованої підприємницької діяльності. Подолання цього протиріччя є можливим за допомогою формування більш дбайливого ставлення до навколишнього середовища, що залежить від особливостей психологічних механізмів прийняття екологічно орієнтованої діяльності. Результати контент-аналізу глибинних інтерв'ю та фокус-груп дали можливість виділити чотири основні психологічні механізми усвідомлення перспектив екологічно орієнтованої діяльності, а саме: прийняття, обґрунтування, хвилювання, заперечення. Ці психологічні механізми визначають провідний стиль реагування підприємців на привабливість екологічно орієнтованої діяльності:

- «прийняття» екологічної проблематики як особистісно значущої знаходить вияв у позитивному ставленні до екологічно орієнтованої підприємницької діяльності, установці на самостійний пошук переваг і вигод від такої діяльності; безпосередній пошук нових екологічно орієнтованих бізнес-ідей та детермінує розгортання «проспективного» стилю реагування;
- «обґрунтування» – проявляється у ставленні до екологічно орієнтованої підприємницької діяльності як до необхідності, когнітивному ухваленні такої діяльності, відсутності яскраво виражених позитивних емоцій від екологічно орієнтованої діяльності. Висловлювання скоріше стосується пошуку інструментів швидкого впровадження у свою діяльність екологічної орієнтації. Цей психологічний механізм обумовлює розгортання реалізуючого стилю реагування;
- «настороженість» – виражається у зміщенні акценту на індивідуальні труднощі у прийнятті екологічно орієнтованої діяльності. При цьому остання переживається як стрес, як емоційно напружена ситуація. «Настороженість» визначає реактивний стиль реагування на привабливість екологічно орієнтованої підприємницької діяльності;
- «заперечення» – реалізується у загальному негативно-му ставленні до екологічно орієнтованої підприємницької

діяльності. У висловлюваннях не спостерігається переживання стосовно неприйняття такої діяльності. Переважають посилення на об'єктивну відсутність необхідності прийняття екологічно орієнтованої діяльності. Характерним є когнітивне заперечення необхідності виникнення екологічно орієнтованої підприємницької діяльності і емоційне відсторонення від екологічної проблематики. «Заперечення» детермінує розгортання консервативного стилю реагування.

Виявлені психологічні механізми усвідомлення перспектив екологічно орієнтованої діяльності дозволили розробити програмні заходи розвитку екологічної інноваційності у суб'єктів підприємницької діяльності в процесі їхнього еколого-професійного становлення.

Сенсом розвитку екологічної інноваційності у нашому підході є проектування еколого-економічного бізнесу, тобто поступове усвідомлення суб'єктами підприємництва життєвої проблеми необхідності включення у власну професійну діяльність екологічної інноваційності та окреслення перспектив її вирішення. Проектування як діяльність містить певний інваріант розумових операцій, коли рух йде від визначення екологічних цілей до пошуку екологічних засобів, вибудовування екологічного результату і можливих наслідків у реалізації екологічно-орієнтованого підприємницького проекту [2]. Розглядаючи проектування як специфічну форму моделювання, спрямовану на створення нових елементів даної дійсності, ми запропонували комплекс заходів та реалізували їх через програму «Еколого-професійного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності». Перший програмний захід забезпечує набуття нового еколого-економічного досвіду, відкриття в собі нових зон найближчого екологічного самовдосконалення, що в свою чергу, призводить до розширення діапазону еколого-поведінкових стратегій, які застосовуються в ситуаціях підприємницької діяльності, усвідомлення екологічної місії її представників, розуміння відповідальності за будь-який професійний вибір. Другий програмний захід передбачає розвиток мотивації суб'єктів підприємництва до екологічного пізнання та еколого-економічної діяльності; сприяння еколого-особистісному і еколого-професійному самовизначенню учасників, еколого-професійній самореалізації та адаптації до життя в сучасному суспільстві. Метою третього програмного заходу було виявлення майбутніх суб'єктів підприємництва здатних брати активну участь у проектній роботі з еколого-підприємницької проблематики; сприяння успішному кар'єрному старту і особистісному зростанню; формування майбутньої інтелектуальної екологічної еліти України. Запропонована програма склала основу психолого-діяльнісного

проекування екологічних уявлень суб'єктів підприємництва в моделі професійного майбутнього.

Реалізація програми забезпечила зміну ставлення суб'єктів підприємств до екологічно орієнтованої діяльності. Досліджувані все більше стали акцентувати увагу на вказаній діяльності, як перспективній сфері підприємницького розвитку, а в ряді випадків як одній із провідних альтернатив свого «виживання». Включення екологічної складової у свою діяльність суб'єкти підприємництва вже розглядають не як перешкоду розвитку і немінучі витрати, а все більше як сферу додаткових можливостей, новий засіб підвищення конкурентоспроможності. Результати дослідження показали, що рівень розвитку екологічної інноваційності у професійній діяльності суб'єктів підприємництва змінився.

До запровадження програмних заходів середній рівень інноваційності в реагуванні підприємців на привабливість екологічно орієнтованої підприємницької діяльності був суттєво нижчим. Після використання програмних заходів рівень розвитку екологічної інноваційності у підприємців зріс. Нами було проведено вимірювання екологічної інноваційності підприємців одразу після запровадження заходів еколого-професійного розвитку суб'єктів підприємництва та через місяць. Динаміка показника ефективності запропонованих програмних заходів представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Ефективність програмних заходів

Рівень інноваційності	Кількість досліджуваних	Середній показник інноваційності до використання програмних заходів	Середній показник інноваційності після програмних заходів
Контрольна група	51%	12,8	
Експериментальна група (одразу після програми)	49%	12,6	16,3
Експериментальна група (через 1 місяць після програми)	44,9%		15,4

Для перевірки статистичної гіпотези у даному випадку ми застосували t – критерій Ст'юдента з 96 ступенями свободи для показника інноваційності. В результаті було зафіксовано вихід статистики

за критичні рівні розподілу $t = 3,09$ при критичному теоретичному значенні 2,625 на рівні значущості $p < 0,01$.

Висновки дослідження. Можна стверджувати, що розроблена авторська програма розвитку екологічно орієнтованої підприємницької діяльності мала позитивний ефект. Результати психологічного проектування екологічних уявлень суб'єктів підприємництва в моделі професійного майбутнього, підкреслюють необхідність і важливість розвитку екологічно орієнтованої підприємницької діяльності та здатність і готовність суб'єктів підприємства до самостійності прийняття еколого-економічних рішень; екологічної відповідальності перед теперішніми та майбутніми поколіннями.

Дане дослідження не вичерпує всі аспекти окресленої проблеми. **Перспективи** подальших досліджень у межах означеної проблеми ми вбачаємо саме у розробці шляхів, засобів та психологічних засад формування екологічного способу життя особистості.

Список використаних джерел

1. Безносков В. Н. Формирование экологического имиджа промышленных объектов / В. Н. Безносков, В. Б. Родионов, А. Л. Суздалева // Экология производства. – 2007. – №1. – С. 22-26.
2. Бобошко В. И. Развитие малых предприятий в сфере экологического бизнеса / В. И. Бобошко // Экономика природопользования. – 2006. – №4. – С. 102-114.
3. Бурков В. Н. Механизмы управления эколого-экономическими системами / В. Н. Бурков, А. В. Щепкин; под ред. С. Н. Васильева. – М.: Издательство физико-математической литературы, 2008. – 244 с.
4. Глазачев С. Н. Экологическая компетентность: становление, проблемы, перспективы: учебное пособие / С. Н. Глазачев, О. Е. Перфилова. – М.: РИО МГУ им. М.А. Шолохова, 2008. – 128 с.
5. Іващенко С. Г. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою / С. Г. Іващенко, М. І. Дробноход. – К.: МАУП, 2000. – 76 с.
6. Кряж І. В. Динаміка екологічних установок особистості у сучасному світі / І. В. Кряж // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія. зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Т. 7. Екологічна психологія – Вип. 20. – Ч. 1. – С. 215–221.
7. Сивков А. Л. Экологическая политика компании / А. Л. Сивков // Экология производства. – 2007. – №11. – С. 74-78.
8. Швалб Ю. М. Еколого-психологічні виміри способу життя / Ю. М. Швалб // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К.: Міленіум, 2005. – Т. 7. Екологічна психологія – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 294-301.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Beznosov V. N. Formyrovanye ekolohycheskoho umydzha promyshlennykh ob'ektov / V. N. Beznosov, V. B. Rodyonov, A. JI. Suzdaleva // Ekolohyya proyzvodstva. – 2007. – #1. – S. 22-26.
2. Boboshko V. Y. Razvytye малыkh predpriyatyy v sfere ekolohycheskoho byznesa / V. Y. Boboshko // Ekonomyya pryrodopol'zovanyya. – 2006. – #4. – S. 102-114.
3. Burkov V. N. Mekhanyzmy upravlenyya ekoloho-ekonomycheskomy systemamy / V. N. Burkov, A. B. Shchepkyn; pod red. S. N. Vasyl'eva. – M.: Yzdatel'stvo fyzyko-matematycheskoy lyteratury, 2008. – 244 s.
4. Hlazachev S. N. Ekolohycheskaya kompetentnost': stanovlenye, problemy, perspektyvy: uchebnoe posobye / S. N. Hlazachev, O. E. Perfylova. – M.: RYO MННУ ym. M.A. Sholokhova, 2008. – 128 s.
5. Ivashchenko S. H. Kontseptual'ni osnovy formuvannya ekolohichnoho myslennya ta zdibnostey lyudyny buduvaty harmoniyni vidnosyny z pryrodoyu / S. H. Ivashchenko, M. I. Drobnokhod. – K.: MAUP, 2000. – 76 s.
6. Kryazh I. V. Dynamika ekolohichnykh ustanovok osobystosti u suchasnomu sviti / I. V. Kryazh // Aktual'ni problemy psykholohiyi. Ekolohichna psykholohiya. zb. nauk. prats' Instytutu psykholohiyi im. H. S. Kostyuka APN Ukrayiny / za red. S. D. Maksymenka. – Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 2009. – T. 7. Ekolohichna psykholohiya – Vyp. 20. – Ch. 1. – S. 215–221.
7. Syvkov A. L. Ekolohycheskaya polytyka kompanyy / A. L. Syvkov // Ekolohyya proyzvodstva. – 2007. – #11. – S. 74-78.
8. Shvalb Yu. M. Ekoloho-psykholohichni vymiry sposobu zhyttya / Yu. M. Shvalb // Aktual'ni problemy psykholohiyi: zb. nauk. prats' Instytutu psykholohiyi im. H. S. Kostyuka APN Ukrayiny / za red. S. D. Maksymenka. – K.: Milenium, 2005. – T. 7. Ekolohichna psykholohiya – Vyp. 5. – Ch. 2. – S. 294-301.

Паламарчук О.Н. Психологические аспекты экологизации профессиональной деятельности субъектов предпринимательства

В статье раскрыты ведущие факторы углубления противоречий между экономическими целями субъектов предпринимательской деятельности и экологическими проблемами общества. Изложены ключевые аспекты феномена экологизации деятельности субъектов предпринимательства. Определено, что личностная позиция субъекта предпринимательской деятельности выступает ядром структурной организации психологической готовности к экологически ориентированной инновационной деятельности и проявляется в форме свободного экологически направленного волеизъявления предпринимателя. Охарактеризованы ключевые стимулы, которые влияют на развитие экологически ориентированной деятельности субъектов предпринимательства.

Ключевые слова: экологический кризис, субъекты предпринимательства, экологическая жизнедеятельность, экологизация деятельности, экологический контроль, экологическое нововведения.

Palamarchuk O. M. Psychological aspects of ecologization of the professional activities of business entities

The leading factors of the contradictions between the economic business entities goals and ecological society problems in the article are disclosed. The key aspects of the ecologization phenomenon of business entities are presented. It was determined that the personal position of a businessman occurs as a core of a structural organization of psychological readiness for eco-oriented innovation and appears in a form of free environmentally directed expression of will of the entrepreneur. The main motivations that influence on the development of the eco-oriented activities of the business entities are characterized. The value of the eco-innovative directions of business activity is showed, and it provides the creation and introduction of different kinds of ecological innovations that will cause the changes in the business process in general and business individuality as well. Psychological analysis of the structural model development of ecological orientation of business entities in the modern lifestyle is conducted. The relation between consciousness environmentally-oriented, environmentally-oriented outlook, environmentally-oriented values, ecological culture, ecological knowledge and ecological activities is determined. The algorithm of formation of ecologically-oriented business model is suggested.

Keywords: *ecological crisis, business entities, ecological lifestyle, environmental control, ecological innovations.*